

Dil Zenginliği, Yozlaşma ve Türkçe

Prof. Dr. Cengiz TOSUN
centos@jlls.org

Abstract

Edward Sapir has asserted that something existed as substance and concept in a society is reflected likewise in its language. Cultural and historical heritage is only transferred by language to further generations. Language is something like the encyclopaedia, or treasure, or dictionary of cultural contents.

In order to understand the richness of a language, as it depends on that of culture to a great extent, it is necessary to study it carefully. Turkey, for instance, has carried the vestiges of East-Asian culture historically and linguistically.

The three Turkish linguists and scientists, Prof. Dr. Sayılı, Prof. Dr. Aksan and Süer Erdem, agree mostly on some of the criteria to prove the richness of language. The criteria are respectively:

- 1) The richness in vocabulary,
- 2) The richness in concepts,
- 3) having the most ancient written works
- 4) having been spoken in large geographical area.

Changes in language and culture can be considered natural. Nevertheless, the borrowed rules from other languages spoil the structure of the language in which it is applied in terms of reading, writing, pronunciation, morphology, phonetics and semantics. Such a fact brings the degeneration into a language.

The recent borrowed words from European countries and mostly from English and rules seen in Turkish mar Turkish and causes degeneration.

Key words: Language, Culture, Concept, Cultural Language, Cultural Heritage Richness of Vocabulary, Degeneration of Language, Borrowed Words, Linguistic Determinism.

2. Kavram zenginliği,
3. Yazılı en eski eserlere sahip olma,
4. Geniş bir coğrafyada konuşuluyor olma.

Dil ve kültürdeki değişmeler doğal sayılabilir; ancak başka dillerden sözcük alırken kurallarını da alıp kendi dilinde kullanma o dilin yapı, sesbilim, anlambilim, sesletim, yazım ve okuma kural ve geleneklerini bozar, dilde kargaşaya neden olduğu için de dilde yozlaşma başlar. Son yıllarda Türkçe'ye, Avrupa dilleri ve özellikle İngilizce'den çok sayıda giren yabancı sözcüklerin Türkçe'nin kurallarını sarstıkları ve dili yozlaştırmakta oldukları görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Dil, Kültür, Kavram, Kültür Dili, Kültür Mirası, Söz Varlığı Zenginliği / Dil Zenginliği, Dil Yozlaşması, Yabancı Sözcük, Dilsel Belirlenimcilik.

Dil insanlar arası iletişimin doğrudan aracıdır. Kullandığı araç gereç, insanın istek, duygu ve düşünceleriyle yaşam biçimi olan kültürünün zenginliklerini yansıtan sözcükler ve dil kalıplarıdır. İçimizdeki sessiz konuşmayı sese çevirmeden önce, uygun sözcükleri seçmek ve onları başkalarının anlayabilecekleri anlam ve biçim kalıplarına dökmek zorunda kalırız. İşte bu tür seçim ve düzenlemeler **dil kullanımı** dediğimiz bir niteliktir ve konuşma topluluğu içinde yaşayan bireylerin birbirleriyle anlaşmalarını sağlar.

Dil ve kültürün kaçınılamaz yakınlıkları nedeniyle hem dille ilgilenen dilbilimciler, hem de kültürleri inceleyen insanbilimciler iki alanı da birlikte ele alarak araştırmalar yapmışlardır. Avrupa'dan **Herder**, **Humbolt**, Amerika'dan **Sapir**, **Whorf**, **Bloomfield** gibi bilim adamları önemli açıklamalarda bulundular.

Dünyadaki diller hakkında oldukça yaygın yanılğılar ve önyargılar vardır. Bunların en önemlisi, ilkel dillerin bulunduğuna inanılmasıdır. Böylesi dillerin, yalın dilbilgisi kurallarıyla birkaç farklı ses ve iki ya da üçyüzü geçmeyen söz varlıklarına sahip oldukları ve dil yetersiz kaldığı için de el-kol hareketlerini çok kullandıkları söylenir.

Ancak, yaptıkları araştırmalardan sonra ilgili bilim adamları bunu kesinlikle yadsımışlardır. Gerçek şu ki, şimdiye kadar araştırılan her kültürün, kültür öğeleri bakımından ne denli ilkel olursa olsun, uygar denilen öteki ulusların dilleriyle karşılaştırılabilecek, tam anlamıyla gelişmiş karmaşık bir dile dönüştüğu görülmüştür. Bütün dillerin karmaşık gramerleri vardır. Yalınlık ve kurallılık dillerde bulunması istenen özellikler olarak görülseler de, hiçbir doğal dil yalın ve büsbütün kurallı değildir. Bütün dillerin çapraşık kuralları ve bu kurallara uymayan özel durumları, bir başka söyleyişle **özellikleri** vardır.

Bu ikellik söylentileri, biraz da **“doğal üstünlük”** taslayan bazı dillerden kaynaklanmış olabilir. **Latince** ve **Grekçe** ya da **eski Yunanca**, bu dillerde yaratılan edebiyat ve düşünce ürünleri nedeniyle yüzlerce yıl Batı Avrupa'da yetkin dil örnekleri olarak yüceltildi.

İnsanların kendi dillerini başka dillerden üstün görme düşüncesi oldukça yaygındır. Kimi diller için çok eskidir, mantıklıdır, ya da Tanrıların dilidir derler, ya da müzikal, şarkılara uygun gibi nitelemeler

yapılır. Bunlar bireysel, yüzeysel görüşlerdir. Örneğin, Araplar **Kuran Arapça'sının** en güzel, en mantıklı, başka dillerle karşılaştırılmaz biçimde düzgün kuralları olan bir dilbilgisi ve zengin bir söz varlığına sahip olduğunu söylerler. **Klasik Arapça** Kuran'ın dili olduğu için dinsel nitelikli bir kimlik kazanmıştır. Onlara göre, Tanrı, elçisine bildirimde bulunmak için Arapçayı seçtiğinden, bu dil cennette konuşulmaktadır ve bu yüzden bütün dillerden üstündür.

Öte yandan, **Sanskritçe** ve **Klasik İbranca** bilinen en eski dillerdendir. 16.Y.Y'da **Becanus** adlı biri **Germence**'nin Adem'in cennette konuştuğu dil olduğunu savunmuş ancak Kimbrianlar denilen ilk Germenler **Babil Kulesi**'nin yapımında çalışmadıkları için bu görüş etkili olmadığı gibi, gene aynı nedenden Tanrı, Germence yazılan ilk **İncil**'in sonradan İbranca'ya çevrilmesini istemiştir.

Gene bu dil üstünlük taslamaları bağlamında, Kutsal Roma İmparatoru **5. Şarlman** adamlarıyla **Fransızca**, kadınlarla **İtalyanca**, Tanrı'yla **İspanyolca** ve atlarıyla da **Almanca** konuştuğunu çevresinde bulunanlara söylemiştir.

Sapir ve **Whorf**'un ortaya attığı **“Dilsel Belirlenimcilik”** kuramına göre, dil bizim **düşünme biçimimizi** belirler. Öyleyse diller görecelidir. Bir dildeki ayırıcı özellikler bir başka dilde yoktur. Örneğin: **Hopi Kızılderili dilinde** kuşun dışındaki **uçan herşeyin (böceklerin, uçağın, pilotun, uçurtmanın)** adları aynı olan tek sözcükle karşılanmaktadır. Eski ve Orta İngilizce'de kardeş anlamına gelen **“sibling”** sözcüğü bugün pek kullanılmamakta, cinsel göstergesi olan **“sister”** ve **“brother”** sözcükleri yeterli olmaktadır.

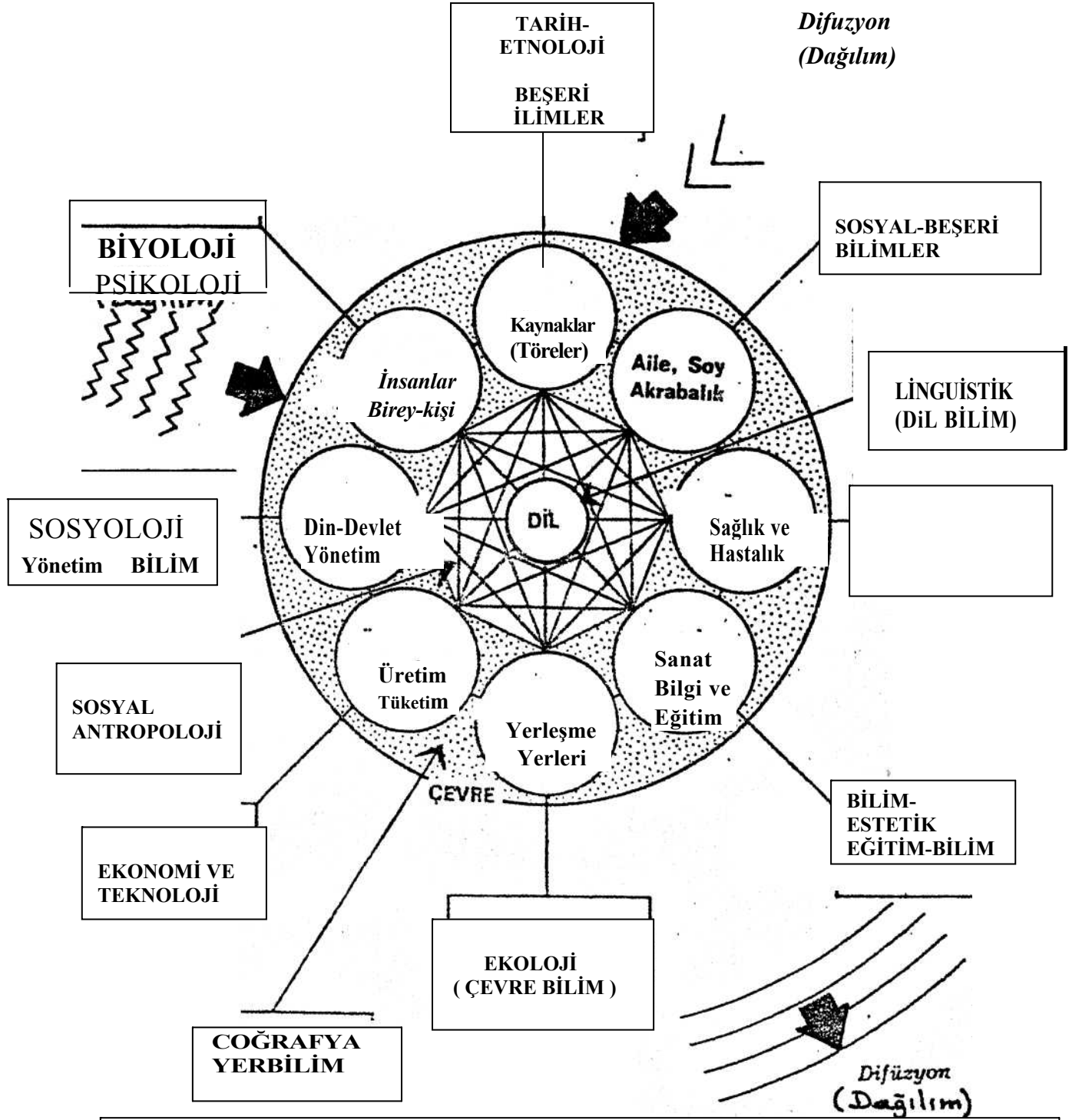
Humbolt “Dil ile kültür sürekli olarak birbirlerini etkiler, birbirlerinden ayrılmazlar” demiştir. E. Sapir ve İnsan ve Kültür adlı kitabında Prof. Dr. Bozkurt GÜVENÇ aşağı yukarı aynı şeyi söylüyorlar: “Toplumda madde ve kavram olarak var olan her şey dilde de vardır. Kültürel ve tarihi miras, ancak dil aracılığıyla yeni kuşaklara aktarılır. Dil, kültürel muhtevanın bir ansiklopedisi, hazinesi ya da sözlüğü gibidir.”

Dil zenginliği, büyük oranda kültür zenginliğine dayandığı, onu yansıttığı için burada dil zenginliği konusuna tam girmeden önce dilin kültürle olan yakın ilişkisini mercek altına almamız gerekiyor.

Dillerin anlam içerikleriyle parçası oldukları kültürlerin içerikleri arasında tam bir örtüşme ya da özdeşlik vardır. Bir bakıma diyebiliriz ki dil, kültür içeriğinin aynası, onun simgelerle yansıtılması, dile getirilmesidir.

Marx, kültürü, “Doğanın yarattıklarına karşılık İnsanoğlunun yarattığı her şeydir” diye tanımlıyor. Kültür çeşitli açılardan ele alındığında, sosyal miras ve gelenekler bütünü; yaşam biçimi; idealler, değerler ve davranışlar; çevreye uyum; geniş anlamda eğitim; sosyal etkileşiminin ürünü; düşünceler sistemi; maddi öğelerin, davranışların, düşünce ve duyguların simgesel örgütlenmesi olarak görülmektedir.

İNSAN VE KÜLTÜR



ŞEKİL 5-1. "KÜLTÜR" KAVRAMI: ANA ÖGELER VE KÜLTÜR "HARİTA" SI. (GÜVENÇ, 1970: 107)

Dil zenginliğimizi anlamak bakımından, ulusal kültürümüzün kaynaklarını görebilmek için kültür sınırlarımızın bilinmesi gerekir ama, Coğrafya haritalarındaki ulusal sınırların belirgin olmalarına karşın kültür haritalarındaki sınırlar kesin değildir. “Doğu Kültürü” ve “Batı Kültürü” gibi ikili ve geleneksel bir ayırım yapıyorsa da bu bölünmenin sınırları da kesin değildir. Ortadoğu, Akdeniz ve İslam kültür alanları içiçe girdiklerinden “birinin sınırı nerede biter”, “öteki nerede başlar” kolayca bilinemez. Kullanılan ayırım ölçütlerine göre bir ülke, **tarih, coğrafya, dil, din, töre, ekonomi** ve **siyaset** açılarından farklı kültür çemberlerine girebilir. Gene Prof. GÜVENÇ’in sözleriyle sürdürürsek: Örneğin, tarih ve dil bakımlarından Türkiye, bir **Doğu (Asya) Kültürü**dür. Türkler 1000 yıla yaklaşan bir süredir, Anadolu’ya yerleştikleri için Ortadoğu kültür alanına girmişlerdir. Akdeniz kıyısındaki yerleşmeleriyle **Akdeniz Kültürü**nün; Müslüman oldukları için de, **İslam Kültürü**nün bir üyesi sayılırlar. Dilimiz Orta Asya’da konuştuğumuz Türkçe’den; dinimiz Arap İslamlığından; teknolojimiz İran ve Irak tarımından; Akdeniz ve Ege bölgelerimiz Akdeniz’den; Trakya’mız Balkanlar’dan; ekonomimiz ve demokrasimiz üyesi olmaya çalıştığımız Batı Avrupa örneklerinden farklıdır. İşte bütün bu farklı yanları ve özellikleriyle, **Türk Kültürü** yine de kendine benzeyen bir bütünlük gösterir. Milli Kültür olarak çizdiğimiz sınırlar milli sınırlardan farklıdır: Kültürel sınırlarımız, dilde Doğu’ya, dinde Güney’e, törede tarihin derinliklerine doğru (Osmanlı’ya, Selçuklu’ya, Bizans’a, İyonya’ya Frikya’ya ve Hititler’e), siyaset ve ekonomide Batı’ya doğru uzanmaktadır.

İşte bu denli geniş bir yaşam alanında ayrı dilleri konuşan, ayrı dinlere inanan, ayrı kültürleri, yaşam biçimleri, yönetimleri, tarım ve ekonomileri olan, yığınla savaş, barış ve anlaşmalar yaptığımız bu uluslardan etkilenmemek olanaksızdır. Bunların dilde görünür en belirgin örnekleri de sözcüklerdir.

Kültür değişmesi bir uyum göstergesidir; kültürler zaman içersinde çevreye uyum sağlarlar. Koşullar değiştiğinde yeni gereksinimler ortaya çıkar. Bunları karşılamak için yeni sorunları çözecek deneme, düzenleme ve düzeltmeler yapılır. Duruma göre yeni kurum ve kuruluşlar gerçekleştirilir. **Cumhuriyet dönemimize** kuruluşundan bu yana, bu gözle bakacak olursak Cumhuriyet yönetimiyle birlikte Atatürk devrimleri adını verdiğimiz tüm yeni kuruluşlar, kurumlar, düzenleme ve düzeltmeler toplumsal nitelikli devrimci bir **Batılılaşma ve çağdaştırma eylemidir**. **Humboldt**, “Bir ulus, dilini kuvvetle etkileyen devrimlerle karşılaşarsa, yeni olan şeyleri yeni biçim ve karşılıklarla ele almalıdır” der. İşte bizde de dil devrimiyle yapılmaya çalışılan şey budur: Bilinçli ve ulusalcı bir yaklaşımla.

Dil zenginliğinin tanımına gelecek olursak, belirli ölçütler koyarak sınırlamak o denli kolay değil. Özünde bu kavram, kişilerin düşüncelerinde ayrı çağrışımlar, ayrı özellikler yaratabiliyor.

Gene de kesişikleri, buluştukları ortak noktalar var. Örneğin Prof. Dr. Aydın SAYILI (1978), “**Dil zenginliği**, belki her şeyden önce, sözcük dağarcığının zenginliğini dile getirir. Fakat ayrıca, zengin ve gelişmiş bir dilde, **ifade incelik ve çeşitlilikleri**; kullanışlı ve zengin içerikli **kavram ve düşünce kalıpları**: dilin telkin, çağrışım ve seçkin uygulama örnekleri yoluyla zımni olarak dile getirdiği düşünceler; renk, canlılık, kıvraklık ve heyecan unsurları; birkaç sözcükle geniş anlatı olanaklarının yaratılması veya ilham edilmesi; **dil bilinci**; **dil duygusu**, **dil estetiği**; dilin **vurgu, ritm, ses uyumları** gibi vasıfları; sarahat, dakiklik ve ince anlam ayırımları, duyarlılığı gibi nitelikler hep dil zenginliğini belirleyen ve simgeleyen özelliklerdir.” demektedir.

Dilbilimci Prof. Dr. Doğan AKSAN ise, “Bir dili zengin ya da yoksul olarak nitelemek için ilk akla gelen ölçütler konusunda şu dört soruyu soruyor:

- 1- Bir dildeki **sözcük sayısı**, özellikle **kültür dili** sayılan dillerle karşılaştırıldığında ne durumdadır?
- 2- Bir dil, doğadaki nesnelere, evreni, insan davranışlarını ayrı ayrı adlandırabiliyor, **soyut kavramları** yeterince karşılayabiliyor, bilimde, teknikte, sanatta oluşan kavramları **kendi öğeleriyle** anlatabiliyor mu?
- 3- Aynı **kavram alanında** çeşitli sözcüklere, değişik anlatım yollarına sahip mi?
- 4- Bir dilin **söz varlığı** acaba hangi ölçüde **kendi sözcüklerinden** oluşuyor?

Hemen ardından da şunları ekliyor: “Bugün **kültür dili**, **bilim dili** olarak nitelenen **Almanca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca** gibi diller, bütün alanlarda, yüzyıllardan beri gerçekleşen gelişmeleri bünyelerine yansıtabilmiş, genel ve özel kavramlarla bir eğitim-öğretim dili oluşturabilmiş, soyut kavramlar ve eşanlamlı öğeler açısından da zenginleşmişlerdir.”

Bu dillerin sözlüklerine bakarsak, **200 – 450 bin sözcük**le ilgili bilgi vardır. Ancak bu tür büyük sözcükler daha çok **ansiklopedik sözlük** denilen, o dilin kültürüne girmiş ya da girmemiş genel kültür ve evrensel bilgi ve adları da içerdikleri için bu denli kapsamlı olup kullanım amaçları farklıdır. Hatta, başka ülkelerin, bunların belli başlı kentlerinin adlarını, tanınmış devlet adamları, mimarlar, kaşifler, büyük komutanlar, uzay adamları v.b. gibi, ayrıca pek çok bilim dalı ve o dala özgün ve yaygın sözcükleri de bu sözlüklerde bulabilirsiniz.

Yukarda örneklediğim genel ve özel bilgilerin dışında kalan, doğru yazma, okuma, konuşma ve genel kültürü bilmeye yönelik ve resmi dilde olağan iletişimi amaçlayan **genel sözlüklerde**, bu sözcük sayısı ortalama **1 / 5** ile **1 / 10** oranına inmektedir. Sözlükte yer alan sözcüklerin kökenlerine bakıldığında, kültür etkileşimi ve başka nedenlerle o dile girmiş binlerce sözcük bulunur. **Hiç bir dil, etkilenmemiş, arı ya da katışıksız değildir.** Bu arada Sapir’in şu sözlerinin altını çizmek gerekiyor: “**Bir dilin bir başka dil üzerindeki en yalın etkisi sözcük alış verişidir; ancak, bu genellikle tek-**

yönlüdür. Eğer kültür akışı varsa büyük olasılıkla sözcük akışı da kaçınılmaz olacaktır." İngilizce'deki **Oxford**, Fransa'nın **Larous** ve Amerika'nın **Webster's** gibi sözlükleri karşısında, Türkçe açısından bir eziklik ve umutsuzluğa kapılmamak gerekir. Az önce onların içeriklerini ayrıntılarıyla anlatmıştık.

Bugün ülkemizde, sözlük konusunda en geniş araştırmayı yapan ve çalışan **Türk Dil Kurumu**'dur. 1999'da yapılan bir araştırmaya göre T.D.K.'nın **9. basım Türkçe Sözlük**'ünde **60.000** madde başı ve **15.000** de madde içi olmak üzere toplam sözcük sayısı **75.000** olup kurumun yıllardan beri hazırlayıp sunduğu bir çok bilim dalına özgü terim sözlükleri de vardır. **13.Y.Y.**'dan bu yana kullanılan Türkçe sözcük ve deyimlerin kitaplaştırıldığı **8 ciltlik Tarama Sözlüğü** (1963-77); ayrıca **12 ciltlik Derleme Sözlüğü** (1963-82) söz varlığı açısından zengin kaynaklardır.

İkinci ölçüt, dilin kendi içinde, evrendeki varlıkları, soyut kavramları, bilim, teknik, sanat v.b. dallarının kavram ve terimlerini, insan davranışlarını söze ve yazıya aktarabilme yeteneği idi. Prof. Aksan'ın bu konudaki sözleri: "Anadilimizin geçmişi ve bugünü göz önünde tutularak, kimi terim eksikliklerine karşın, en eski dönemlerinden bu yana Türkçe'nin genel kavramlara da ulaşabilmiş ayrıntılı bir anlatım dili olduğunu söyleyebiliriz. Kalabalık bir dil aile kümesi olan Hint-Avrupa dillerinin sözcüklerinin kökenleri incelendiğinde görüyoruz ki **Türkçe**, kavramların anlatımında daha ayrıntıya girme eğilimi içindedir. Örneğin **Hint-Avrupa** dillerindeki renk adlarının, **parlamak, ışıldamak** anlamına gelip varsayılan ortak "**ghel**" köküne uzandığı görülür: (**yeşil-mavi-gri.sarı** gibi). Türkçemizde bu durum, en eski belgelerde de yer aldığı gibi değişik anlatım yolları gösterir: **Yaş**'tan yaşıl (**yeşil**), sema anlamına gelen **kök (mavi)**, **boz, sarıg (sarı) kızıl, ak ve ak**'ın eş anlamlıları olan **ürün, konur** (kestane, kızıl kahverengi) gibi sözcüklerin yanısıra doğadaki belli nesnelere dayanan renk tonları da oldukça zengindir: **vişneçürüğü, pişmişayva, camgöbeği, gülkurusu, narçiçeği, kavuniçi, yavruağzı, limonküfü, civcivsarısı, samansarısı, sütbeyaz(ı), karbeyaz(ı), kirlibeyaz, ördekbaşı, açıkyeşil, fosforyeşili, çimenyeşili, yemyeşil, devetüyü (bej, krem, somon v.b.)** Ayrıntılı anlatım özelliği akrabalık adlarında da görülür. **Fransızca Almanca, İngilizce'de, kayınbirader, bacanak, enişte, elti, yenge, görümce, baldız** gibi kavramlar cinsiyete göre tek göstergeyle karşılanmaktadır. Doğadaki nesnelere, bitki ve hayvanlar konusunda da Türkçe'de kavram zenginliği vardır. Daha eski ve şimdiki kültürümüzde, önemli yeri olan **at, koyun, keçi, sığır** gibi hayvanların cins, yaş, renk, işlev ve değişik niteliklerine göre Anadolu ağızlarında daha kullanılmakta olan sekseni aşkın sözcük bulunmaktadır.

Türkçe'nin **bitişken** bir dil olma özelliği nedeniyle, bir ad ya da eylem, kökü değişmeksizin art arda getirilen, işlevleri farklı eklerle hem eylem çekimleri, hem sözcük yapımları gerçekleşmektedir. Örneğin: **iş-le-t-me-ci-lik, gel-eme-y-e-bil-ir-ler-mi?** gibi. Dahası, Türkçe'deki

‘**gelmeyebilirler**’ ile ‘**gelemyebilirler**’ arasındaki anlam inceliğini, bildiğimiz Batı Dillerinde dilin yapısını zorlamadan belirtmek güçtür.

Ayrıca, **çobanaldatan, uludoğan, uzunkuyruk, karatavuk, sarıgırtlak** gibi kuş adları; **aksarmaşık, atkestanesi, ciğerotu, civanperçemi, çobançantası, horozibiği** gibi bitki isimleri; **kaynana dili, camgüzeli, kardeşkanı, vapurdumanı,** gibi çiçek adları; **gidiş-geliş, alışveriş, öngörü, bilgisayar, biçerbağlar, akaryakıt** v.b. gibi adlaşmış ikilemelerle sıfat ya da zarf işlevi gören **açık saçık, yorgun argın, oflaya püfleye, koşa koşa, şapur şapur, horul horul** gibi ikilemeler dilimizde yer alan binlercesinden hemen akla gelen birleşik sözcükler oluyor. Yığınla **deyim, atasözlerimiz, ilginç yer adlarımız** Türkçe’imizin zenginliğini gösteriyor.

Üçüncü ölçüt olan aynı kavram alanında çeşitli sözcük ve değişik anlatım özelliğine gelince Prof. Aksan’ın verdiği örnekler: **işitmek, duymak, dinlemek** eylemleri yanında, **kulak vermek, kulak kesilmek, kulak kabartmak, kulak misafiri olmak, kulağına çalınmak, kulağına gelmek** gibi deyimler; ve Sn. Süer Eker’in “**dövüşmek**” kavramına ilişkin bazı sözcük ve deyim örnekleri de şunlardır:

Arbede etmek, **atışmak, becelleşmek, boğazlaşmak, boğuşmak, cebelleşmek, cenkleşmek, çarpışmak, çekişmek, çifteleşmek, dalaşmak debelleşmek, dırlaşmak, didişmek, elleşmek, gırtlaklaşmak, girişmek, harp** etmek, **hırıldılaşmak, hırlaşmak, itişmek, kapışmak, kavga** etmek, **muharebe** etmek, **münazaa** etmek, **niza** etmek, **pençeleşmek, savaş** etmek, **savaşmak, takışmak, tekmeleşmek, tepişmek, uğraşmak, vuruşmak, yumruklaşmak; bıçak bıçağa gelmek, birbirine düşmek, birbirine girmek, birbirinin gözünü oymak, boğaz boğaza gelmek, gırtlak gırtlığa gelmek, itişip kakışmak, kanlı bıçaklı olmak, kontra** gitmek, **kozunu paylaşmak.**

Dördüncü ölçüt olan, bir dilin sözcük varlığının hangi ölçüde kendi sözcüklerinden, öz öğelerinden oluştuğu konusunda da, gelişmiş bir kültür dili sayılan İngilizce’nin sözcük varlığının en büyük bölümünün yabancı kaynaklı öğelerden toplandığı bilinmektedir. Bu konuda kimi araştırmacılara göre **Anglo-sakson** sözcük sayısı % 20, kimine göre % 14’tür. 1944 yılında Amerikalı **Frank Colby**’nin saptaması ise: % 35 Fransızca, % 25 Anglo-sakson, % 16 Latince, % 14 Eski Yunanca, % 10 öteki dillerdir. Yunan, Latin, Fransız, Slav ve doğu kökenli alıntılar önemli bir toplam oluşturmaktadır. Özellikle son yüzyıllarda, bilim, teknik, sanat alanlarında Avrupa ve Amerika’da gerçekleşen gelişmelerin dile yansımış olması belli başlı Avrupa dillerinde olduğu gibi İngilizce’de de yeni yeni kavramların karşılıklarının sözcük ve terim olarak dile yerleşmelerine neden olmuş, sözcükleri genişletmiştir.

Farsça’nın sözcük varlığındaki öğelerin büyük bir bölümünü Arapça sözcükler oluşturmaktadır. Farsça ve Arapça’nın Türkçe’ye olan olumsuz etkilerini biliyoruz. Günümüzde kullandığımız Türkçe’nin sözcük varlığını Dil Devrimi öncesiyle karşılaştıracak yansız bir araştırmacı Arapça ve Farsça

sözcüklerin önemli bir bölümünün bırakıldığını, kullanılmadığını saptarken, günlük yaşam ve değişik alanlara ilişkin Türkçe terimlerdeki artışı görebilecek ancak son yıllarda dilimize giren çoğu İngilizce ögeleri de gözden kaçırmayacaktır.

Belli bir dönemde, bir ülkede konuşulan ve yazılan dilin sözvarlığını ortaya koyan önemli bir ölçüt de gazete haber dilinin incelenmesidir. Dil Devrimiyle gerçekleşen özleşme çabalarıyla Türkçe'nin neler kazandığını bu tür incelemelerde görebiliyoruz. Örneğin, 1931 yılında gazete haber dilinde % 35 olan Türkçe sözcük oranı, giderek artmış, 1970'den sonra % 70'i aşmıştır. 2000 yılında, dört ayrı günlük gazetenin üç aylık sayıları üzerinde yapılan bir incelemede bu sayının % 74 dolayında olduğu görülmüştür.

“Çağdaş Türk Dili” kitabının yazarı sayın Süer EKER ise gene dil zenginliği konusunda, **dört ölçüt** belirliyor: 1. En eski **yazılı eserlere** sahip olmak, 2. Çok **geniş bir coğrafyada konuşulmak**, 3. Konuşan **insan sayısının** çokluğu, 4. Dildeki **sözcük sayısının** çokluğu.

Sayın Eker, “Türkçe, günümüzde yaşayan diller arasında dört özelliği ile büyük ve zengin bir dildir. Buradaki zenginlik ve büyüklük kavramlarının **dil yetisinin** değil, **dil kullanımının** bir göstergesi olarak algılanması ve değerlendirilmesi gerekir. “dedikten sonra **birinci ölçüt** için Türkçe'nin en eski yazılı eserleri olarak İ.S. VIII. Y.Y.'a ait **Köktürk Anıtları, Orhun Anıtları** v.b.n; **ikinci ölçüt** için, **Türkiye, Türkmenistan, Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan, K.K.T.C., Doğu Türkistan, Çuvasya, Hakas, Tataristan, Tuva, Dağıstan, Başkırdistan, Dağlık Altay, Gagavuz Yeri, Kabartay-Balkar, Karaçay-Çerkez, Afganistan, Suriye, Irak, İran, Tacikistan, Ukrayna, Mogolistan, Makedonya, Bulgaristan, Yugoslavya, Yunanistan, Arnavutluk, Romanya, Almanya** ve öteki Avrupa ülkeleri, Amerika ve Avustralya gibi geniş bir coğrafyayı gösteriyor. **Üçüncü ölçüt** için ortalama **140 milyon** kişinin bugün Türkçe konuşmakta olduğu gerçeği; **dördüncü ölçüt** için de, **Akrabalık** ve **renk adlarıyla** yakın anlamlı **kavram ve sözcük sayılarının** çok olduğunu söyleyerek bunları örnekliyor. Anımsanacağı üzere bu örneklerden biraz önce söz etmiştik.

Buraya değin, görüşlerini dinlediğiniz üç yazar ve bilim adamının ortak paydaları, ayrı ayrı belirttikleri özellikler dışında, 1) **Sözvarlığının zenginliği** 2) **Kavramlardaki zenginlik** olmuştur. Bir yerde de özünde bunlar, birbirini bütünlemektedir.

Özetlersek, bu ortak paydaların dışındaki, **üst dil** de dediğimiz **vurgu, ritm, tonlama, perde** gibi **sesletim özellikleri, kavram ve kalıp** seçeneklerinin çokluğu, **dilde eskilik, yaygın ve çok kimsenin** o dili konuşuyor olması, **söz varlığı kaynaklarının dilin özünde bulunması** gibi kimi özellikler de **dil zenginliğinin ölçütleri arasında görülebilirler.**

Dil zenginleşmesinin karşıtı, dil yoksullaşmasıdır. Dil zenginliğinin ölçütlerine bakarken bunlara verdiğimiz yanıtlar yeterli, inandırıcı ve kanıtlı değilse, bu yanıtlar olumsuzsa işte o alanda

dil yoksul kalmış, gelişememiş ya da gelişmemiştir. Diller işlendikçe, yazar ve düşünürleri bu dili kullanarak, kültürlerini özümleyip dildeki yansımalarını gün ışığına çıkarmak için yapıtlar ürettikçe dil gelişir, zenginleşir. Yalnızca bir kesim aydınının bu çabaya girmesi yetersizdir. Özellikle ana dilimiz konusunda torundan dedeye kadar yurttaş olan herkesin bu çaba ve özen içinde olması gerekir. Öte yandan, dilin gelişmesi, bir bakıma onun değişmesidir de diyebiliriz.

Unesco'nun günümüzde yeryüzünde konuşulan diller konusunda yaptırdığı araştırmaların sonuçlarına göre, konuşulan ortalama 6.000 dilin yarısından fazlası ölümle yüzyüzedir. Bu 6.000 dilden % 96'sı, dünya nüfusunun % 4'ünü oluşturan topluluklarda konuşulmaktadır. Her 14 günde bir dil yeryüzünden silinmekte. Dünya dillerinin yarısı şu sekiz ülkede konuşuluyor: Papua Yeni Gine (832), Endonezya (731), Nijerya (515), Hindistan (400), Meksika (295), Kamerun (286), Avustralya (268) ve Brezilya (234).

Bu dilsel gerçekler karşısında, ana dilimize daha çok sahip çıkmak, bilinçli olarak onu korumak zorundayız.

Buraya değin, dil-kültür etkileşimi ve özdeşliği bağlamında, dillerin neden ve nasıl değiştikleri konusunda az çok bir bilgiye sahip olduk, daha doğrusu verilen ip uçlarıyla bir uslamlamaya giderek bir takım doğru sonuçlara varabilmek olası görünse de, sorunun köküne inmek gerekir.

Tanımlayıcı Dilbilimin ilkelerine göz attığımızda, ilk ilkenin, 'Dil sürekli değişir' olduğunu görüyoruz. İkinci ilke: 'Değişim olağandır'. Bunu şu ilkeler izliyor: Dil özünde konuşulan dildir. Doğruluk kullanıma bağlıdır. Her tür kullanım görecelidir. Buradan şu sonuç çıkartılabilir: Doğası gereği dil, büyüyen, gelişen, bir şeydir; işlenebilmesine karşılık onu öldürmeden durduramazsınız.

Dil Antropolojisi alanında yapılan araştırmalarda görülen bir gerçek, diller arasında, hızlı kültür değişimleri ya da patlamalarına uyum sağlama bakımından kimi ayrılıkların olduğudur. Özellikle, sanayi öncesi toplulukların birdenbire sanayi kültürüyle tanışmaları, ya da hızlı bir sanayi dönemine girmeleri durumunda, dillerin bu değişmeye uyum sağlayamadıkları, ya da genelinde etkilendikleri üstün kültürlerin dilleri karşısında melezleştikleri; ya da büsbütün yok oldukları gözlenmiş ve kanıtları görülmüştür.

Hızlı bir kültür değişmesi dönemlerinde bile, bilinçli bir uyumlanma sağlayabilen toplulukların dilleri, kendilerini koruyabilmektedir. Bu da, açık bir dil bilinciyle, o dili konuşanların toplum kültürüne ilişkin eğilimleri, daha doğrusu kafa yapılarıyla ilgilidir diyebiliriz.

Arkamıza baktığımızda, Türk toplumunun Padişahlıktan demokrasiye, din egemenliğinden laikliğe, tarımdan sanayiye, ümmetçilikten ulusçuluğa, şeriaten İsviçre hukuku ve yasalarına, kahve söyleşilerinden çeşitli televizyon kanallarını izlemeye, büyük aile yapısından çekirdek aileye, Doğu

hayranlığından Batı hayranlığına geçtiği, her çeşit medya aracının her eve girdiği göz önüne alınırsa nasıl bir kültür ve dil değişimi geçirdiğimiz ve geçirmekte olduğumuz iyice anlaşılır.

Buraya değin kültür ve dilin değişmelerinin doğal olduklarını anlatmaya çalıştım. Ancak, hepimizi ilgilendiren dildeki değişimin, hangi yönde gittiği, niteliği, görülen ve daha görülecek olan etki ve tepkileridir. Sözkonusu değişim büyük oranda söz varlığında, giderek söz diziminde, sesletim ve yazımda yerini alacaktır. Türkçe'nin bir abecesi vardır, her harfi tek tek okumak gerekirse nasıl okunacağı bellidir; kural olarak yazılmıştır. Ad, sıfat ya da önad, ilgeç, belirteç, eylem gibi söz bölüklerinin nasıl kullanılacakları, ad ve önad gibi sözcükleri kullanarak nasıl tamlamalar yapılabileceği, hangi ekin hangi köke hangi sırayla geleceği, yapım ve çekim eklerinin özellik ve işlevleri, tümce yapma, soru, olumsuz ve devrik tümcelerin özellik ve kullanım alanları olsun hepsinin Türk Dil Bilgisinde tek tek yeri ve kuralları belirlenmiş olup bizler ve çocuklarımız bu düzen ve uyum içinde anadilimizi öğrenmiş, konuşmuş ve yazmışızdır.

Dilimizin yıllardır tam bir uzlaşıyla sürdürdüğü ve uyguladığı bu kurallara aykırı olan ve Türkçe'ye sokulmak istenen her türlü sözcük ve yabancı kurallı kullanım bir virüs gibi, Türkçe'nin bünyesini, metabolizmasını, sağlığını, güzelliğini, doğallık ve özbenliğini bozar. **İşte bu yozlaşmadır.** Yabancı sözcüklerin, özellikle Batı'dan olanların Türkçe'nin sesletim ve yazım kurallarına aykırı düştüklerini, sorun yarattıklarını hepimiz biliyoruz. Buna karşın, son birkaç yıldır bazı kurum, kuruluş, ticaret ortaklıkları, iş yerleri, v.b. sürekli olarak bu yabancı sözcükleri, geldikleri dilin biçim ve söyleyişleriyle bize beğendirmek için uğraş veriyorlar. Şöyle bir baktığımızda, İngilizce'nin bir armağanı mı, yoksa dayatması mı **olduğunu bilemediğimiz Holding, _____ Leasing, Mortgage, cafe, card, NTV, Show TV, CNN Türk, HSBC, City Bank, club, center, mood, cool, large, cep to cep, aids** gibi sözcüklerin sırasıyla içinde bulunan ve uzun **i** okunan **ea**, iki ünlü arasında kaldığı için **z** okunan **ş** (Leasing'deki); **mortgage**'da okunmayan **t**; **ı** sesi veren **a**, önce **g** sesi verip burada **c** okunan **g**'ler ve okunmayan **e**; **cafe, card, club, cool** sözcüklerinde **k** sesi veren **c**, buna karşılık **CNN, HSBC, City Bank, center** sözcüklerinde **ş** okunan aynı **c**; **mood** ve **cool**'da uzun **u** sesi veren çift **o**'lar **to** Cep'te **t**'den sonra gelip kısa kısa **u** okunan **o** ve 'aids' sözcüğünde **ey** okunan **ai**, ; show'daki **ş** okunan **sh** ve Franchising'de '**c**'okunan **ch** harfleri bütünüyle okunuş ve yazım yönünden Türk sesletim ve yazım kurallarına ters düşen, onu bozan tepeden inme durumlarıdır. Hele 'show' sözcüğündeki '**w**' Türk abecesinde zaten yoktur. En-ti-vi, si-en-en, eyç-es-bi-si gibi kısaltmaların İngiliz abecesinin okunuş kurallarına göre seslendirilmesi kesinlikle kabul edilemez yüzkarası oldubittilerdir. VIII. Yüzyıldaki, Köktürk Anıtlarında okuduğumuz Kül Tigin Kaan'ın sözleriyle "Ey Türk, titre ve kendine dön!" öğüdünü anımsatarak diyorum ki **'Ey Türk şimdi dilin ve kimliğin sorgulanıyor. Bu sınavda sen başarılı olmak zorundasın, yoksa bu oldubittilerin arkası kesilmeyecek, bu konuda vereceğin her ödün seni yeni ödümlerle karşı karşıya getirecektir.'**

Dilimiz kimliğimiz olduğuna göre dilimizi yitirirsek kimliğimizi de yitireceğimiz bellidir. Her dile yabancı sözcükler girebilir, ancak bu sözcüklerin okunup yazılmaları ve girdikleri dildeki kullanımları bu dilin kurallarına kesinlikle aykırı olamaz. Bütün dilbilimcilerin paylaştıkları ortak görüş, sözcükleri alınsa bile, 'yabancı kural alınmaz'dır.

Daha önceden Türkçe'ye giren İngilizce sözcüklerden, çok bilindiği için futbol terimlerinden örnekler vereceğim:

futbol – football
kórner – corner
penaltı – penalty
ofsayt – off side
gol – goal
frikik – free kick
bek – back
end* - hand
santra* - center
santrafor – center forward
haftaym – half time
avt – out
taç – touch
santrhaf – center half

Görüldüğü gibi hepsi de okunuşlarına az çok bağlı kalınarak Türk abecesine göre yazılmış ve söylenmektedir. Öyleyse yeni giren sözcüklerin ayrıcalıkları nedir?

Gene, İngilizce olan speaker' sözcüğünü ele alırsak Türkçe'de bunu ille 'spiyker' diye uzun okumamız gerekmez. Zaten biz doğal olarak hem sesi kısaltmış hem de vurguyu sona almışız.

Geçmişte de, Arapça ve Farsça sözcük kurallarının Türkçe'ye sokularak Farsça ve Arapça tamlama ve çekim biçimleriyle birlikte o dillere özgü sesletimlere de bağlı kalınmak istenmesi Türk dilleri ailesinin belirgin özelliği olan ses uyumunu, sesletim ve vurgu özelliklerini bozmuştur. Bu nedenle dilimizde istenmeyen birtakım özellikler (istisna) ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Bu da yabancı kuralın yerli kuralı hiçe sayarak yerleştiğini ve buna izin verildiğini gösterir. Örnek: TDK'nın 2000 yılı basımlı "imla" kılavuzununun 18. Sayfasında alıntı kelimelerde kesmeli yazılış başlığı altında şunları görüyoruz:

Türkçe'nin ses düzeni gereğince iki ünlü arasındaki ünsüzler kendilerinden önce gelen ünlüyle değil, kendilerinden sonra gelen ünlüyle hece kurarlar: a-ra-ba-cı, o-ku-lu-muz v.b. Ancak içlerinde Arapça'ya özgü gırtlak ünsüzü (ayın ve hemze) bulunan bazı alıntı kelimelerde, bu durumdaki ünsüzlerin kendilerinden önceki ünlüyle hece kurdukları da görülür: cüz'i, iş'ar, iz'an, kit'a, kur'a, Kur'an, sun'i v.b. Bunlardan sonunda gırtlak ünsüzü bulunanların tamlama ekleri 'ı' – 'i' dir: bayii, camii, membai, mısrai, sanayii gibi.

Ne yazık ki hala bu yabancı kuralları koruyanlar, bunlara kol kanat gerip atılmasını istemeyenler çoğunlukta değil ama, yetki ve etkide de güçlüler ki bunlardan bir türlü kurtulamıyoruz.

Ancak, Arapça ve Farsça'dan yalnızca terimler değil, dilde olmalarına karşın Türkçe sözcüklerin yerine bugün de batıdan aldığımız gibi bize ters düşen, yabancı sözcükler alınmıştır. Bunlar öylesine çoğalmışlar ki artık Arapça, Farsça bilmeyenler yazılanlardan, hacı, hoca ve ulema takımının sözlerinden hiçbir şey anlayamaz olmuşlardır.

Karamanoğlu Mehmet Bey'in Türklerin bulunduğu her yerde Türkçe konuşulmasını sağlama çabalarından sonra yabancı kural ve yabancı gereksiz sözcükleri Türkçe'nin yazı dilinden atmak üzere girişilen sadeleştirme çalışmalarıyla, Tanzimattan bu yana özellikle 1. Dünya savaşından önce Ömer Seyfettin, Ali Canip ve Ziya GÖKALP'in başlattıkları "Yeni Lisan Çığır" hareketi sayesinde bazı somut adımlar atılmışsa da bunlar hiçbir zaman yeterli olmamıştır. Başarısız kalan sadeleştirme eyleminden umulan yarar görülemeyince büyük önderimiz Atatürk'ün gösterdiği yönde özleştirme çabaları başlatıldı. Bu yolda TDK, yaptırdığı araştırmalarla sürdürdüğü dil çalışmalarının ürünlerini derleme, tarama sözlükleri ve çeşitli bilim dallarıyla çalışma alanlarına ilişkin terimlerin yer aldıkları alan sözlükleriyle ortaya koymuştur.

Demek ki Türkçe'de yozlaşma ilk, Türkçe'ye sokulan Farsça, Arapça sözcük, terim ve kurallarla başlamış, şimdi de bunların yerini özellikle İngilizce almıştır.

Adına ister sadeleştirme, ister özleştirme diyelim amaç Türk dilini başka dillerin egemenliğinden kurtarmaktı. Eskiden de olduğu gibi bu konularda üç ayrı görüş vardır:

1. Tüm yabancı sözcükleri dilden atmak.
2. Dile hiç dokunmamak, olduğu gibi bırakmak.
3. Yabancı kurallarla birlikte yabancı sözcükleri de atmak ama halkın benimseyip kullandığı sözcüklere dokunmamak.

Birinci görüşü Cumhuriyet döneminde, ölünceye kadar bütünüyle savunan Nurullah ATAÇ'tır. Ona göre kökünü ve türetim kurallarını bilmediğimiz sözcüğü kullanmaya hakkımız yoktu. O, yabancı sözcüklere bulduğu Türkçe karşılıkları yazılarında yılmadan kullandı. Bunların bir çoğu bugün Türkçe'mizde kullanılmaktadır: beğeni, eleştirme, ezgi, nen, öykü, yapıt, dokunca, esin, istem, izlenim, konut, özgür, yadsıma, yaşam, yetki ve daha başkaları gibi.

İkinci görüşe gelince, ulusal bilinçlenme düzeyinden geçmiş, anadiline karşı duyarlı olan hiçbir yurttaşımızın dile hiç dokunmayalım, isterse melezleşsin görüşüne katılacağına inanmıyorum.

Önce 1992 yılında bir bildirimde verdiğim şu İngilizce örneklere, sonra da ötekilere bir bakalım.

Fast-food, hot-dog, cheese-burger, hamburger, dağ-burger, diet-cola, metropol, megapol, The Marmara Otel, game-house, boyfriend, oto-show, bluejean, coat, pop corn, ekonomik trend, hello, TV Guide Show, Oscar TV, Turkish Pop, Top Ten, Minikler Show, Komedi Show, Talk Show, Reality Show, Gol Show, Plastip Show, Stand-by kredisi, leasing, brokır, Euro-card, Master-card, Tele-card, Bankmatik, second-hand, Foreign Exchange Ofis, Trekking, Number One, A Class, medya, zoom yapmak, compact disc, tele-cine, Shopping Center, Show-Room, Capitol, Özdemir's Çorap ve Çamaşır

cafeleler, butikler, market ve super-marketler, bijuteri, şarküteri, otogalerileri ve kuruyemiş dükkanları bile tabelalarında bir şeref madalyası gibi yabancı adlar taşıyorlar. Türkçe ad konulmuş olanlar giderek azalıyor, acaba bunlara ne gözle bakılıyor, belki de acınıyorlardır.

Değer yargılarının bu kadar kolay harcandığı, yabancı hayranlığının böylesine sınırlanamaz olduğu, kendi kimliğini ve dilini korumaktan yoksun bir ulus olabilir miyiz? Kendine aydın diyen her kişinin ve her bir yurttaşımızın bunu sorgulaması gerekir. Burada son okuduğum bir makaleden söz ederek üçüncü görüşe geçeceğim.

Üçüncü görüş olan, yabancı kural ve sözcükleri atmak, ancak bu sözcükler arasından halkın kullandıklarını, yazım, sesletim, türetim özellikleri yönünden Türkçeleşmiş bu sözcüklere dokunmamak benim de benimsediğim bir ilkedir. Şimdi, günlük yaşamımızda sıkça kullanıp kökenlerini bilinçli olarak düşünmediğimiz, belki de artık bize doğal gelen şu sözcüklere bir göz atalım: İlk sözcüğümüz olan 'ev' kökeni ta Finikelilere kadar uzanıyor. Doğuya yaptığı yolculuk sonucu Orta Asya'ya kadar uzanıyor. Onunla ilgili öteki sözcüklere gelince, bizim nasıl göçebe bir toplumdan yerleşik bir düzene geçişte her şeyi hazır aldığımızı gösteriyor.

Farsça'dan girenler:

1. pencere
2. panjur
3. divan
4. sehpa
5. duvar
6. bahçe

7. raf
8. kepçe
9. tavan
10. kiler
11. baca
12. çarşaf
13. çeşme
14. avize
15. nihale
16. kilit
17. perde

Arapça'dan girenler:

1. mutfak
2. sofa
3. sandalye
4. tabak
5. sürahi
6. sahan
7. battaniye
8. musluk
9. hela

Fransızca'dan girenler:

1. balkon
2. gardırop
3. etajer
4. komodin
5. konsol
6. möble
7. kalorifer
8. radyatör
9. şofben
10. robdöşambr

11. pijama
12. salon salamanje
13. tuvalet
14. abajur
15. korniş
16. aplik
17. koridor

İtalyanca'dan girenler:

1. banyo
2. karyola
3. mobilya
4. vazo
5. kırlent

Yunanca'dan girenler:

-
1. masa

İngilizce'den girenler:

-
1. semaver
 2. kerevet

Macarca'dan giren:

1. soba

Ayrıca ay adlarından Şubat, Nisan, Haziran, Temmuz süryani dilinden, Mart Mayıs ve Ağustos Latince'den, Eylül Arapça'dan alınmıştır.

Gün adlarından Çarşamba, Perşembe, Farsça'dan, Cuma Arapça'dan girmiştir. Her gün defalarca kullandığımız şu meslek adlarını ele alalım: doktor, profesör, doçent, cerrah, operatör, hemşire, anesteziist, dahiliyeci. İntaniyeci, psikolog, psikiyatrist, ürolog, mühendis, eczacı, kunduracı, berber, kuaför, manav, kasap, bakkal, tamirci, manifaturacı, tuhafiyeci, züccaciyeci, işportacı, zabıta, polis, bankacı ve başkaları.

Şimdi bir anda bu sözcükleri yabancı diye dilimizden attığımızı düşünelim. İşte o anda dilsiz kalırız; bazı şeyleri söyleyemez, anlatamaz, çaresizlikten şaşkına döneriz. İşte bu nedendir ki halkımızın çoğunluğunun kullandığı artık Türkçeleşmiş saydığımız sözcükleri koruyarak kullanım sıklığı olmayan yabancı sözcükleri kullanmayarak ve kapıda Türkçe'ye girmek üzere hazır bekleyen yeni yabancı sözcüklere kapıyı kapatarak dilimizin olanaklarını bunların karşılıklarını bulmak için kullanmalıyız. Çoğu sözcüklerin, tarihin akışı içinde bir kültür mirası oldukları için eski eserler gibi korunmaları gerekir.

	Hold<u>ing</u>
/ç/	Fr<u>an</u>chising
/iy/	Le<u>a</u>şing
/c/	M<u>o</u>rtgage
	l<u>a</u>rge
/k/	ç<u>a</u>fe
	ç<u>a</u>rd
	ç<u>l</u>ub
	ç<u>o</u>ol
	ç<u>e</u>nter
/s/	C<u>nn</u>
	HS<u>B</u>C
/u/	cep <u>t</u>o cep
/ey/	<u>a</u>ids

/s/ **show**
 W
 mood

Türkçe'deki 'ayın' ve 'hemze' li alıntı sözcükler:

cüz'i,

iş'ar

iz'an

kıt'a

kur'a

Kur'an

sun'i v.b.

Sonunda gırtlak ünsüzü olan sözcüklerin tamlama durumları:

Biography:

Prof. Dr. Cengiz Tosun was born in Isparta in 1937. Respectively, he is the graduate from Necati Öğretmen Okulu Balıkesir (in 1955), from Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü (in 1957). He worked as an English teacher for Milli Eğitim Bakanlığı at various schools.

He also attended some programs in the university while teaching English. He got his Ph. D. in 1977 in the field of Linguistics and Literature. He became an associate professor in 1983 and a professor in 1988 at Hacettepe University. After having worked for 15 years for the ministry of Education, he worked 25 years more for Hacettepe University in Linguistics and English Language Education departments. In 1999, retiring from Hacettepe University, he began to work for Çankaya University as the head of Prep School ; he is still working there.

He mostly wrote articles in the area of linguistics; on morphology, phonology, syntax, grammar, English Language Teaching, contrastive linguistic studies between Turkish and English and translation.

His Ph. D. Thesis is “A Contrastive Study on word-Formation by Affixation in Turkish and English”

The Thesis for the Associate Professorship: “Türk ve İngiliz Atasözlerinin Karşılaştırılmaları, Değer Yargıları ve Sınıflamaları üzerine bir çalışma.